

ПРИКАЗ

УДК: 821.163.42.09-14 Парун В.(049.32)

821.163.42.09 Лемац Т.(049.32)

Светлана Е. Томић *

Алфа БК универзитет, Београд

Факултет за стране језике

**ТИН ЛЕМАЦ АУТОРСКО, ПОВИЈЕСНО, МИТСКО
(ПЈЕСНИЧКИ ДИСКУРЗ ВЕСНЕ ПАРУН – ТЕОРИЈА И
ИНТЕРПРЕТАЦИЈА) (ЗАГРЕБ: БИАКОВА, 2015)¹**

Студија др Тина Лемца *Ауторско, повијесно, митско (пјеснички дискурз Весне Парун – теорија и интерпретација)* представља прву темељну анализу обимног песничког опуса Весне Парун (1922–2010). По објављивању, ова књига је од научних стручњака у Хрватској и Босни и Херцеговини одмах била препозната као изнимно вредна, јер се први пут шест деценија дугог, активног и разуђеног стваралаштва једне од најистакнутијих хрватских књижевница из друге половине 20. века, чије је писање обогатило југословенску књижевност, пажљиво чита и темељно испитује.

Сећам се, за време мојих студија југословенске и светске књижевности, Весна Парун није била на попису обавезне лектире из предмета *Хрватска*

* svetlana.tomic@alfa.edu.rs

¹ У оригиналу књига је објављена на латиници.

књижевност 20. века премда је њена поезија била канонизирана.² Она је песникиња која је у то време у региону била радо читана, поштована и угледна, без које је незамисливо размишљати о јужнословенској писаној традицији друге половине 20. века. Несумњиво да је Парун утицала на млађе генерације књижевних стваралаца. Њена критичка размишљања, нпр. о књижевности за децу, разматрала су се недавно у Новом Саду, на саветовању у оквиру Змајевих дејих игара. Реч је, дакле, о важној књижевници која је припадала једном ширем културном простору чији су утицаји данас непорециви.

Књига садржи *Увод* (9–25) и шест поглавља у којима се описују и анализира *Метапоетичка лирика Весне Парун* (27–37), *Рана лирика Весне Парун* (39–93), *Интимистичка лирика Весне Парун* (95–161), *Мисаона лирика Весне Парун* (163–210), *Сонетна лирика Весне Парун* (211–223) и *Сатирична лирика Весне Парун* (225–256). Осим ових, књига садржи и следеће делове: *Прије Увода: неколико натукница о настанку књиге* (5–7), *Мој особни дуг читању* (257–267), *Закључак* (269–271), *Попис литературе/ Извори* (273–278), *Казало аутора* (279) и *Биљешка о аутору* (282).

У овом приказу нећу понављати већ уочено, нити ћу се бавити прегледом садржаја главног аналитичког дела др Лемца, јер га је веома исцрпно представила доц. др Љубица Јосић, чији је текст у целини доступан на интернету.³ Скренућу пажњу на најзначајније одлике ове књиге, дописати оно што није било до сада уочено и истакнути оно што мислим да је посебно значајно.

У уводном делу Тин Лемац скреће пажњу на несразмеру између значаја књижевнице и површне рецепције. Укратко је представљен њен поетолошки развојни лук и описане су трансформације лирског субјекта. Успостављени су главни интерпретативни оквири: проблематика аутобиографизма у тумачењу поезије, медитерански прототекст, фигура времена, типови хиперболизације и симболизације.

² Године 1982. била је уврштена у фамозну едицију Пет стољећа хрватске књижевности: Vesna Parun *Izabrana djela*, Pet stoljeća hrvatske književnosti; kolo 13; knj.155, priredio Nikola Miličević (Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1982).

³ Ljubica Josić „Poetičko-stilsko sondiranje pjesništva Vesne Parun”, FLUMINENSIA, god. 28 (2016), br. 2, Odsjek za kroatistiku Filozofskoga fakulteta, Rijeka, str. 151–187. <http://fluminensia.ffri.hr/en/clanak?id=1499.html>

Истраживачев циљ је да уради поетолошку и стилску анализу лирског стваралаштва Весне Парун. У ту сврху др Лемац је користио двадесет две књиге песама Весне Парун, објављене од 1947. до 2010. године, у Загребу (16), Чаковцу (3) и Београду (3). Ова импозантна примарна грађа сведочи о озбиљности анализе Тина Лемца и његовој посвећености.⁴

Уводном делу, међутим, недостаје књижевноисторијска контекстуализација песникиње, вредносно сагледавање њеног рада унутар хрватске и ондашње југословенске културне заједнице. Реч је о ауторки која је у том простору важила за веома читану и објављивану. Према најновијем истраживању, до данас је остала међу малобројним југословенским књижевницама које су превођене на енглески (*lingua franca*) језик.⁵

У различитим интерпретативним приступима Тин Лемац је бирао парадигматске примере песама. Најпре је песме пренео у целини, чиме је омогућио поновна читања и уживања у поезији Весне Парун. Потом се удубљивао у поетолошко-стилску анализу. За разлику од многих критичара и проучавалаца поезије Весне Парун, Лемац није изоставио другу књигу песама Весне Парун из 1949. године која је постала њен политички случај. Као пажљив читалац, он уме да уочи њене субверзивне дискурсивне стратегије које данас, када изгледа још увек нисмо довољно разлучили прошлост од историје, треба поново, помно ишчитавати и проучавати.

У сагледавању рецепције, веома је корисно што Лемац указује на различите приступе али и идеолошка огрешења о тумачење и вредновање поезије Весне Парун, или пак на критичарска интерпретативна ограничења. Тако, почев од прве књиге песама Весне Парун, он описује и објашњава крупне пропусте њених првих критичара, Марина Франичевића, а површност није касније

⁴ Занимљиво је да овом списку примарне грађе недостаје сонетна књига песама која је изашла пред распад СФРЈ и југословенске ратове: Vesna Parun *Kasfalpirova zemlja*, ur. Ljiljana Šor (Beograd: Književne novine, 1989). Књига садржи предговор из 1975. „Zapis o Kasfalpiru“ (5–8) и „Pogovor“ Vesne Parun из 1989. (123–125), као и један део песама објављених у загребачком *Оку* 1977. године.

⁵ Sibelan Forrester “From a Double Margin: Anglophone Translation of Women’s Writing from Croatia and Serbia“, in: *American Contributions to the 16th International Congress of Slavists, Belgrade 2018, Vol. 2: Literature*, ed. by Judth Deutsch Kornblatt (Bloomington, Indiana: Slavica, 2018), 49–63.

заобишла ни, увелико естаблираног критичара у југословенској и постјугословенској култури, Игора Мандића.

За похвалу је што је Лемац непопустљив у раздвајању критичког жита од кукоља, што су пропустили да уоче други аутори приказа његове књиге. Код Мандића, на пример, Лемац ће објаснити све што није било адекватно у суђењу о лирици Весне Парун, али ће навести шта јесте. Подједнако је важно што при критичком разматрању критика других, у суђењу о другима, Лемац не повређује; он поштује основно правило хуманости.

Занимљиво је да међу тумачима који су другачије разумели и интерпретрали поезију Весне Парун (нпр. Цвјетка Милању, Николу Милићевића), Лемац помиње и на неки начин издваја Предрага Палавестру који је нагласио естетизацију друге књиге Весне Парун (стр. 83), и уочио да поезија Весне Парун „није женска поезија већ поезија жене“ (стр. 96). Ти различити рецепцијски домети истовремено отварају питање поновног сагледавања моћи, одговорности и значаја југословенских критичара у разумевању и афирмисању југословенске писане културе.

У анализи песничког језика и стила Весне Парун, Љубица Јосић је добро приметила да је Лемац неоптерећен досадашњим читањима и храбар да се „властитом анализом и критички апаратом упусти у захтјеван истраживачки изазов“ (Josić: 2016, 182). У свом приказу, Давор Шалат је напоменуо значај Лемчевог познавања савремене литературе и методологије за крoатистику, и указао на његову научну моћ да гради што егзактнију анализу песме. Као Лемчеве највеће доприносе хрватској критици Шалат издваја опис и типологију дискурса поетског текста и конкретну примену инстанце лирског субјекта.⁶ Шалат такође запажа и Лемчеву научну иновативност, осмишљавање нових стилистичких и поетичких термина: „увођење *формативне* хиперболе на микроструктуралној разини, *садржајне* на разини циклуса или опуса те *описне* на разини цјелокупнога Паруничинога пјесничког пројекта“ (Šalat: 2016, наглашавања су додата). Иван Шуњић је скренуо пажњу на још једну веома важну одлику Лемчевог текста. То је оданост стандардима традиционалног академског писања које се данас готово

⁶ Davor Šalat „Totalna interpretacija pjesničkog teksta“, *Kolo*, Matica hrvatska, Zagreb, 2016/1, <http://www.matica.hr/kolo/488/totalna-interpretacija-pjesnickog-teksta-25937/>

изгубило („тежња за термилошком транспарентности и прецизности метајезика“, Šunjić: 2017, 262).⁷

За разлику од претходних аутора приказа, Шуњић покушава да дефинише „нијансу стила самог стилистичара“, те је описује као „склоност мјестимичном разигравању метајезичне фактуре [...]“ (Šunjić: 2017, 262). Овде би се могло нешто прецизирати. Лемчев стил открива да је његова студија писана језиком зналаца струке, али да местимично губи једноставну и директну схватљивост. Зато, где год доминира оптерећеност теоријском терминологијом обични читаоци могу имати потешкоћа у разумевању његовог текста. На појединим местима анализе Лемчев стил клизи у понављања. На граници је шаблонског приступа када низови анализе песама понављају текст: „у првој строфи“, „у другој строфи“ итд. У неким фуснотама његове су реченице предугачке, саопштене су у шест (166), осам (154) или дванаест редова (169-170). Овим не желим рећи да су Лемчеве фусноте безсадржајне, невредне или бесмислене. Оне су веома драгоцени критички увиди и теоријска проширења тумачења, само их убудуће треба синтаксички уредити.

Треба нагласити да је веома драгоцено што је др Тин Лемац анализу поетског дискурса Весне Парун повремено поредио са Анком Жагар. Додатно, он је анализу поетског дискурса проширио на друге теоријске захвате, не кривотворећи текст поезије и често упозоравајући на опрез од могућих интерпретативних склизнућа, чиме истовремено помаже читаоцима да дубље разумеју поезију Весне Парун и упознају се са другим могућим интерпретативним стратегијама. Тако, где је било адекватно, Лемац упућује на разноврсне књижевне теоретичаре (Барта, Лакофа, Битија), критичаре и критичарке (скрајнуту Ксенију Атанасијевић, sic!), али и психоаналитичке теоретичаре (Фројда, Фраја), филозофе језика (Остина и Серла), теоретичаре поетике (Башалара), феминистичке теоретичарке (Кристева, Батлер), анархисте (Зерзана). Истраживачка радозналост, свестраност и отвореност Лемца огледа се и у дијалогизовању неких запажања о поезији Весне Парун са најновијим критичкотеоријским захватима (теоријом трауме, екокритицизмом). Овај теоријски плурализам отвара питање даљег могућег правца Тина Лемца, или истраживачког експериментисања ако би обрнуо полазишта, те нпр. стилистичку интерпретацију инкорпорирао у теоријски холизам.

⁷ Ivan Šunjić „Nosive konstrukcije poetičko-stilske analize“, *Zeničke sveske*, Zenica, 25/17, jun 2017, str. 254 -263, http://www.zesveske.ba/25_17/2517_4_5.htm

Имајући на уму све до сада наведено, може се закључити да је студија Тина Лемца *Ауторско, повијесно, митско (пјеснички дискурз Весне Парун – теорија и интерпретација)* драгоцену књигу за љубитеље поезије Весне Парун, а такође изнимно корисна проучаваоцима поезије уопште. Без сумње ће постати незаобилазна референца стилистичарима и теоретичарима поезије. Научна посвећеност и одговорност, истраживачки капацитет и методолошка отвореност, слобода мишљења квалитети су који издвајају овог младог научника као оног чија будућа дела вреди читати.

Датум пријема: 12.11.2018.

Датум исправки: /

Датум одобрења: 19.11.2018.